

УДК 027.021 (477.83-25)

Наталія Кунанець,
доцент кафедри інформаційних систем та мереж,
заступник директора з наукової роботи
НТБ Національного університету "Львівська політехніка"

Бібліотека Національного музею: до історіографії питання

Стаття подає аналіз джерельної бази з історії бібліотеки Національного музею у Львові, характеризує основні віхи становлення та розвитку цієї книгозбірні.

Ключові слова: бібліотека Національного музею, бібліотечна справа на західноукраїнських землях.

Вступ. Розглядаючи історію бібліотечної справи Галичини не можна не зупинитися на особливостях діяльності бібліотеки Національного музею у Львові. Враховуючи історичні реалії її побутування, варто зазначити, що це був один із осередків українства у державі, політика якої не сприяла розвитку інституцій неправлячої нації. Працівникам книгозбірні доводилося шукати шляхів для збереження української духовної культури й уникати репресій з боку влади.

Стан дослідження проблеми. Діяльність книгозбірні Національного музею у Львові привернула увагу багатьох дослідників. Але історію цієї книгозбірні все ж не можна вважати дослідженою всебічно. Розпорошеність публікацій про її роботу засвідчує потребу в консолідації цього інформаційного ресурсу.

Мета пропонованої статті проаналізувати публікації про бібліотеку Національного музею у Львові та подати оглядову історію її побутування.

Ця книгозбірня була створена у 1905 році [1] для інформаційного забезпечення науковців та працівників музеїв. Про таку поважну подію І. Кривецький [2] відразу ж повідомив у "Літературно-науковому віснику" в рубриці "З науки і літератури".

У 1907 році Іл. Свенціцький [3] підготував низку статей "Библиотеки и музеи г. Львова" у часописі "Живая старина". А у виданні "Каталог книг церковно-славянської печаті" бібліографічними засобами подав характеристику унікальних видань в її фонді. Потім з'явилася публікація про "Національний Музей" в "Архієпархіяльних Відомостях Львівської Архієпархії" [4], у якій дуже короткі відомості про бібліотеку.

У 1913 році провідна галицька газета "Діло" опублікувала цикл статей, що всебічно розкривають діяльність музею і подають принагідну інформацію про книгозбірню. І. Кривецький [5] розглянув роль її першого директора Іларіона Свенціцького в організації Національного музею, подав характеристику фондів стародруків і рукописів бібліотеки [6]. У наступному номері була вміщена інформація про святкове відкриття Національного музею [7], про привітання від організацій і окремих осіб. Сам керівник музею розповів про історію його створення та діяльність, зокрема про шляхи надходження рукописів та стародруків [8], поповнення новими збірками та пожертвами української громадськості [9].

Загалом Іл. Свенціцький присвятив музею багато публікацій. Так, розглядаючи на сторінках газети "Діло" діяльність Національного музею у Львові [10], згадує про події березня 1915 року, під час яких російськими властями проводилися ревізії в музеї. Постраждали не лише музейні та бібліотечні фонди, було заарештовано і самого автора публі-

кації Іл. Свенціцького, зупинилася робота установи. Вона відновилася в другій половині березня під суворим наглядом поліції. Однак фонд бібліотеки під час війни збагатився значною збіркою рідкісних стародруків, рукописів, актів. Ніби продовженням цієї публікації стала стаття, у якій зазначалося про надходження до бібліотеки 101 акту, 36 рукописів (переважно XVII ст.), 813 видань, в основному стародруків "різних друкарень", та "багато творів з області історії штуки" [11]. Галицький відділ фонду збагатився збірками кореспонденції К. Малицької, Е. Олесницького, М. Павлика.

Формування фондів книгозбірні. Постійно обговорювалась у пресі й проблема поповнення фондів бібліотеки Іл. Свенціцького. Йй присвятив низку публікацій у продовжуваних виданнях "Нова рада" [12], "Громадська думка" [13]. В одній з них він інформував про надходження до бібліотеки музею зібрань М. Павлика, В. Шухевича, А. Барвінського та ін. [14], а також статистичні відомості про книгозбірню, що нараховувала понад 1000 од. зб., стародруків (понад 2400 од. зб.), архівних документів (5000 од. зб.) та підручну бібліотеку видань з мистецтвознавства та бібліографії [15]. У 1922 р. на шпальтах часопису "Вперед" повідомлялося про надходження дарів до бібліотеки Музею: частини бібліотек радника О. Барвінського (590 кн. у 788 т.) та священника В. Садовського (350 кн. у 370 т.), окремих осіб, серед яких — К. Малицька, з видавництва та грошові готівки від товариств [16]. У 1923 році у звіті [17] зазначалося про поповнення фондів бібліотеки рукописами XVI—XVII століть, збіркою народних пісень, зібраних на Підляшші у 60—70 роках XIX століття А. Барвінським [18]. Згідно із відомостями, поданими у звіті, відділ стародруків збагатився рідкісними виданнями московського книгодрукарства поч. XVII століття із збірки В. Пещанського та чернігівського дарунку о. Т. Сухого; Відділ західноєвропейського друкарства XVI — поч. XVII століття — цінним і багатим депозитом греко-католицької митрополічної капітули тощо. Згодом тема була продовжена у часописах "Вісник національного музею у Львові" [19] та "Діло" [20], де були уміщені й відомості про обслуговування читачів (120 особам видано 346 томів рукописів і стародруків).

Характеризуючи фонд бібліотеки, І. Свенціцький зазначав, що в ньому зосереджені українські рукописи XIV—XVIII ст. (майже 1500 пр.), кириличні стародруки 1491—1800 років (понад 1350 пр.), стародруки іноземними мовами (1456—1800), понад 1000 пр., що стосуються України, архів та особиста бібліотека М. Павлика, довідково-інформаційний фонд з історії мистецтва, фонд інкунабул і рукописних книг, а також бібліографічні видання та інші рідкісні па-

м'ятки письменства [21]. У фонді були книги і рукописи з історії російської, української та білоруської культури, мистецтва, бібліографії [22].

У фонді рукописів бібліотеки Національного музею зберігалися документи греко-католицької капітули (1772), старі церковні метрики і розпорядження влади XVII—XVIII століть, козацькі акти XVII століття, архів Шептицьких XVIII століття, рукописні полемічні твори кінця XVI—XVII століть [23]. Цінною була колекція стародруків (600 назв), серед них Заблудівський псалтир [24]. Я. Ісаєвич та Ф. Максименко стверджують, що колекція слов'янських стародруків, зібрана І. Свенціцьким у Національному музеї, одна із "найважливіших у світі" [25], що підтверджує "Каталог книг церковно-слав'янської печаті" [26], укладений директором книгозбірні. "Каталог" містив відомості про колекцію із повними бібліографічними даними — місця і часу появи кирилических видань.

Достатньо детальну характеристику фонду бібліотеки у часописі "Учитель" опублікував М. Возняк [27], зачудований красою давньої української книги. Історія заснування книгозбірні Національного музею, порівняльний аналіз з іншими бібліотеками Львова, серед яких книгозбірні костелів, Національного закладу Осолінських, Народного Дому, НТШ, "Просвіти", Університету, приватних зібрань стала темою статті керівника цього музею в часописі "Книгар" [28]. В організації бібліотеки і архіву визначну роль відіграв Митрополит Андрей Шептицький [29]. Подібну інформацію, але значно коротшу, містить публікація у "Народному ілюстрованому календарі Товариства "Просвіти" на звичайний рік 1926" [30].

І. Свенціцький склав план розвитку книгозбірні, що сприяло її швидкому становленню як наукової установи [31], що обслуговувала упродовж року 120 осіб, яким видавалося понад 346 томів рукописів і стародруків [32].

Весь фонд бібліотеки Національного музею був опрацьованим і висвітленим у алфавітному каталозі, який нараховував 6000 карток [33]. Рукописний фонд, зокрема рукописну спадщину М. Павлика цієї бібліотеки, опрацьовувала М. Деркач [34], [35].

Оснoву фонду бібліотеки Національного музею становила колекція рукописів та стародруків, зібрана митрополитом Михайлом Левицьким, яку він у 1858 р. заповів "на заснування бібліотеки митрополітального дому" [36] (греко-католицької митрополітальної капітули у Львові [37]), та видання з приватної книгозбірні митрополита А. Шептицького [38]. Бібліотека нараховувала 8000 книг, майже 350 мап та планів [39]. Окрасою бібліотеки стала й цінна колекція болгарських книг, серед них — комплект "Известия иа Народния музей", окремі видання "Миниатюрить на Лондонското Евангелие", "България. 1000 години. 927—1927", "Болгарская старина" та ін. [40]. У 1925 році фонди нараховували 4150 пр. і 6000 актів [41].

У фонді бібліотеки Національного музею зберігалася приватна бібліотека родини Ореста Козловського з Рогатина, що нараховувала понад 4 тис. примірників. Це зібрання було передане до музею для тимчасового зберігання, оскільки призначалося для книгозбірні "майбутнього українського університету" [42]. У бібліотеці музею формувалися зібрання М. Павлика, В. Шухевича, А. Барвінського та інших [43].

Досліджуючи постать Іл. Свенціцького з позицій бібліотекаря, І. Лозицький переконливо доводить, що комплектування фондів бібліотеки Національного музею здійснював її директор — Іл. Свенціцький. Значну кількість книг і рукописів він придбав під час поїздок на Східну Україну, в Росію та Білорусію. Після його подорожі по Бойківщині та Лемківщині фонд поповнився значною кількістю цінних старо-

друків [45]. Формуванню фонду книгозбірні активно сприяли І. Франко, В. Гнатюк, М. Павлик, І. Труш, С. Крушельницька, В. Щурат [46].

У сучасних наукових розвідках діяльність цієї книгозбірні подано принагідно.

Висновки. Діяльність бібліотеки Національного музею — це важлива віха в історії бібліотечної справи на західноукраїнських землях. Співробітники книгозбірні важкою щоденною працею вишукували та досліджували пам'ятки нашої духовної культури. Сформований у книгозбірні фонд надавав можливість науковцям багатьох галузей проводити дослідження у галузі українознавства. Діяльність цієї книгозбірні заслуговує всебічного вивчення.

Список використаної літератури

1. *Свенціцький І.* Бібліотека Національного музею у Львові / Свенціцький І. // Книгар. — 1918. — № 6. — С. 308—314.
2. *Кревецький І.* Нова бібліотека і музей : [зorganizування рукописів і старих друків митрополитом Шептицьким у Львові на початку 1905 р.] / Кр. // Літературно-науковий вісник. — 1905. — Т. 31, кн.7/9. — С. 268. — (Хроніка: з науки і літератури).
3. *Свенціцький І.* Бібліотеки і музеї г. Львова / І. Свенціцький // Живая старина. — 1907. — Вып. 1. — С. 11—13; Свенціцький І. Бібліотеки і музеї г. Львова / І. Свенціцький // Живая старина. — 1907. — Вып. 3. — С. 11—13; Свенціцький І. Бібліотеки і музеї г. Львова / І. Свенціцький // Живая старина. — 1907. — Вып. 4, кн. 64. — С. 11—13.
4. *Національний музей* // Архієпархіальні відомості Львівської архієпархії. — 1912. — С. 72.
5. *Кревецький І.* Д-р Іляріон Свенціцький організатор і перший кулос "Національного музею" / [Кревецький І.] // Діло. — 1913. — 13 груд. (чис. 278). — С. 6.
6. *Кревецький І.* Стародруки і рукописи "№ Національного музею" / Кревецький Ів. // Діло. — 1913. — 13 груд. (чис. 278). — С. 7; *Національний музей на зверх і в середині* // Діло. — 1913. — 13 груд. (чис. 278). — С. 6—7. *Гребеняк В.* Національний музей / Гребеняк В. // Ілюстрована Україна. — 1914. — Чис. 1. — С. 2—4.
7. *Отворене Національного Музею* // Діло. — 1913. — 15 груд. (чис. 279). — С. 3—4.
8. *Свенціцький І.* Огляд розвою "Національного музею" / Свенціцький І. // Діло. — 1913. — 13 груд. (чис. 278). — С. 7—8.
9. *Свенціцький І.* Національний Музей у Львові / Свенціцький І. // Діло. — 1913. — 13 падолиста (чис. 245). — С. 4.
10. *Свенціцький І.* Український національний музей / Свенціцький І. // Діло. — 1918. — 10 цвітня (чис. 81). — С. 2—3.
11. *Свенціцький І.* Національний музей у Львові за час війни, Львів, 13 липня 1918 / І. Свенціцький // Діло. — 1918. — 6 липня (чис. 158). — С. 1—2.
12. *Свенціцький І.* Національний музей у 1919 р. / Свенціцький І. С. // Нова рада. — 1920. — Рік 2. — Чис. 8 (84). — 13 січ. — С. 3.
13. *Свенціцький І.* Національний музей у 1919 р. / Свенціцький І. С. // Громадська думка. — 1920. — 7 січ. (чис. 7). — С. 4.
14. *Свенціцький І.* Національний музей у Львові. У першому півріччю 1920 р. / Свенціцький І. С. // Громадська думка. — 1920. — 26 лип. (чис. 172). — С. 3.
15. *Свенціцький І.* Про музеї та музейництво : (нариси і замітки) / Іляріон Свенціцький. — Львів, 1920. — С. 26, 71—73.
16. *Свенціцький І.* Національний музей у Львові в 1921 р. / Свенціцький І. // Вперед. — 1922. — 7 січ. (ч. 6). — С. 5; 11 січ. (ч. 7). — С. 2.
17. *Свенціцький І.* Національний музей у Львові : звіт за 1923 р. / Свенціцький І. — Львів, 1924. — 4 с. — (Ювілейно-наукова фундація Галицького Митрополита Андрея Шептицького).
18. *Свенціцький І.* Національний музей у Львові : звіт за 1923 р. / І. Свенціцький. — Львів, 1924. — 4 с. — (Ювілейно-наукова фундація Галицького Митрополита Андрея Шептицького).
19. *Свенціцький І.* Звіт управи Національного музею за 1924 р. / І. Свенціцький // Вісник національного музею у Львові. — Львів : з друк. "Діла", 1925. — С. 1—5.
20. *Свенціцький І.* Національний музей у 1924 р. / Свенціцький І. // Діло. — 1925. — Чис. 9. — С. 2—3.

21. *Про заходи щодо розбудови книгозбірні музею* // Діло. — 1929. — 22 січ. (чис. 14). — С. 2.
22. *Сірополко С.* Книгознавство в Галичині / С. Сірополко // Книголюб. — Прага, 1927. — Кн. 2. — С. 22.
23. *Фрис В.* Рукописні полемічні твори у збірках Львова / Фрис В. // Історія релігій в Україні : тези повідомлень IV круглого столу, 9—10 травня 1994 р., Львів. — Львів ; Київ, 1994. — С. 198.
24. *Лозинський І. М.* Ларіон Свенціцький — бібліограф і бібліотекознавець / Лозинський І. М. // Книгознавство і бібліографія : зб. наук. пр. / АН УРСР, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка. — Львів, 1983. — С. 190.
25. *Максименко Ф. П.* Кириличні стародруки : зведений каталог / Максименко Ф. П. — Львів : Вид-во Львів ун-ту, 1975. — 127 с.
26. *Свенціцький І.* Каталог книг церковно-славянської печаті / Свенціцький І. — Жовква, 1908. — 67 с.
27. *Возняк М.* Краса давньої української книги: 3 нагоди нових видань із свого поля / М. Возняк // Учитель : пед.-наук. зб. — Львів, 1925. — С. 91—96.
28. *Свенціцький І.* Бібліотека Національного музею у Львові / І. Свенціцький // Книгар. — 1918. — Чис. 6. — С. 308—312.
29. *Свенціцький І.* Національного музею у Львові основникові митрополиті галицькому Андрієві Шептицькому в 30-ліття священства присвячує управа / І. Свенціцький. — [Львів, 1922]. — 4 с.
30. *Бібліотека "Національного музею"* // Народний ілюстрований календар Товариства "Просвіти" на звичайний рік 1926. — Львів : Коштом Т-ва "Просвіта" у Львові, 1925. — С. 66.
31. *Пеленський С. Ю.* Національний музей у Львові. Тридцятиліття, 1905—1935 / Євген-Юлій Пеленський // Наша культура. — 1935. — Липень, кн. 4. — С. 244.
32. *Свенціцький І.* Національний музей у 1924 р. / І. Свенціцький // Діло. — 1925. — Чис. 9. — С. 2—3.
33. *Свенціцький І.* Звіт Управи Національного Музею за 1934 рік / І. Свенціцький. — Львів : [б. в.], 1935. — С. 14—15.
34. *Фуртак Марія Олена (Деркач)* // Українська державна чоловіча гімназія в Перемишлі, 1895—1995 / [упоряд., вступ. слово І. Гнаткевич]. — Дрогобич : Відродження, 1995. — С. 268.
35. *Вальо М. А.* Марія Дем'янівна Деркач : до 100-річчя від дня народження (1896—1971) / Вальо М. А. // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка. — 1995. — Вип. 3. — С. 73.
36. *Мицько І.* Святоуспенська Лавра в Уневі (кінець XIII ст. — кінець XX ст.) / Мицько І. — Львів : Свічадо, 1998. — С. 64—65.
37. *Інвентар* бібліотеки Греко-католицької митрополичої капітули у Львові // ЛННБУ, Відділ рукописів. — Ф. 9. Оп. VII. Од. зб. 4025. — 253 арк.
38. *Семчишин М.* Тисяча років української культури / М. Семчишин. — Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1995. — С. 492.
39. *Свенціцький І.* Звіт управи Національного музею за 1930 р. / І. Свенціцький // Вісник Національного музею у Львові. — 1931. — С. 2.
40. *Свенціцький І.* Звіт управи Національного музею за 1931 р. / І. Свенціцький // Вісник Національного музею у Львові. — [1932]. — С. 3—5 ; Свенціцький І. Звіт управи Національного музею за 1932 р. / І. Свенціцький // Вісник Національного музею у Львові. — 1933. — С. 1.
41. *Свенціцький І. С.* Українські наукові книгозбірні у Львові / І. Свенціцький // Бібліологічні вісті. — 1926. — № 27. — С. 91—94.
42. *Взаємна поміч українського вчителства* // Учительське слово. — 1931. — Ч. 7/8. — С. 160.
43. *Свенціцький І.* Національний Музей у Львові. У першому півріччю 1920 р. / І. Свенціцький // Громадська думка. — 1920. — 26 лип. (чис. 172). — С. 3.
44. *Свенціцький І.* Національний Музей у Львові в 1921 р. / І. Свенціцький // Вперед. — 1922. — 7 січ. (ч. 6). — С. 5.
45. *Лозинський І. М.* Ларіон Свенціцький — бібліограф і бібліотекознавець / Лозинський І. М. // Книгознавство та бібліографія : зб. наук. пр. / ЛНБ ім. В. Стефаніка АН України. — К. : Наук. думка, 1983. — С. 139.
46. Там само. — К. : Наук. думка, 1983. — С. 138

Стаття представляє аналіз джерел по історії бібліотеки Національного музею во Львові, характеризує основні вехи становлення і розвитку цієї бібліотеки.

Article presents an analysis of the source base library on the history of the National Museum in Lviv, describes the main landmarks of formation and development of the book collection.

Надійшла в редакцію 23 червня 2011 року